

**הנדון - "האחראים על המינהל אינם רואים אלא את הניירת והתכניות ולא את האנשים" - מורשתו של
השופט וינוגרד ז"ל באשר להתעמרות מצד מינהל מקרקעי ישראל בהתיישבות הכפרית-חקלאית**

- (1) השופט א' וינוגרד ז"ל, מחשובי אנשי המשפט שקמו בישראל, הלך, לפני ימים אחדים, לעולמו (ביום ה-13 בינואר 2018) והוא בן תשעים ואחת; הוא נודע כאדם בעל יושר ויושרה; משפטן מלומד בעל תואר דוקטור למשפטים, שכיהן במערכת השיפוטית במשך שנות דור; הוא זכה למלא שורה של תפקידים ציבוריים.
- (2) לפני למעלה מ-30 שנה - היה זה בשנת 1987 - דן השופט וינוגרד ז"ל, בשבתו כשופט בכהונה בפועל בבית המשפט העליון, והכריע בעניין נחלת ז'בוטינסקי (בג"ץ 636/86 נחלת ז'בוטינסקי, מושב עובדים נ. שר החקלאות ומינהל מקרקעי ישראל, מ"א(2) 701 (1987)). בפרשה זו חוו בני דור ההמשך של נחלת ז'בוטינסקי תהפוכות 'רגילות' במדיניות פקידי מינהל מקרקעי ישראל כלפיהם. תחילה, הם הונחו לפעול בדרך מסוימת (בניה על גבי מגרשים שיצורפו למשקי העזר בנחלת ז'בוטינסקי), ולאחר שפסעו במתווה זה נאמר להם - בשנת 1986 - להפסיק את המתווה ולפסוע בדרך ההפוכה (שינוי תכנית מתאר בתוך שטח בנחלת ז'בוטינסקי).
- (3) פרטי הסכסוך אינם רלבנטיים כאן (שאלת תוקף ההבטחה המינהלית וזכותה של רשות מינהלית לחזור בה מההבטחה).
- מן הראוי להביא את הדברים הנוקבים של המנוח השופט א' וינוגרד ז"ל, אשר פותחים את הנמקת פסק הדין, כך -
- "יהא זה נכון גם לומר כמה דברי ביקורת על דרך טיפולם של המשיבים [שר החקלאות ו-מינהל מקרקעי ישראל - ר.ר.] בפרשה זו: ראשית - על התמשכות ההליכים. אף-על-פי שמטבע הדברים הטיפול בענייני קרקעות אינו יכול להיות קצר ומהיר, לא מקובל עלי, שדרושות שנים כה רבות כדי לגלגל עניין כגון דא מועדה לוועדה ומגוף אחד למשנהו".
- והמשך -
- "צר לי שדרך מתמשכת כזו הפכה להיות נורמה אצלנו, ואינני יכול שלא להביע את מורת רוחי ממנה. גם כאשר נושא מסוים טעון בדיקה ואישורים של גופים וועדות שונים, איני רואה שום סיבה אובייקטיבית, מדוע אין הטיפול יכול להיות ענייני, מהיר ותכליתי יותר מזה שהיה בעניין שלפנינו".
- והעיקר -
- "לעתים נדמה לי, שהאחראים על המינהל אינם רואים אלא את הניירת והתכניות ולא את האנשים שמאחורי הנושא, אשר התמשכות עניינם והעדר פתרון גורמים להם סבל רב ותסכול ומשבשים את כל אורחות חייהם".
- (4) בית המשפט העליון (השופט א' וינוגרד ז"ל) מותח ביקורת חריפה על הטענות שהועלו על ידי בא כוח מינהל מקרקעי ישראל בפרשה זו, היא פרשת נחלת ז'בוטינסקי.

בית המשפט העליון (נחלת ז'בוטינסקי, לעיל, 709) מפי השופט וינוגרד ז"ל, קבע כי -

"לטעמי לא כל טענה השמורה לבעל דין, ראויה להיטען בנסיבות מתאימות, על-ידי המדינה, אף כשהיא נכונה".

ובהמשך -

"לדעתי, אין זה הוגן מבחינה מוסרית וציבורית לבוא היום אל העותרים ולומר להם: לא הבטחנו לכם דבר ואם הבטחנו לא דאגנו לעגן הבטחות אלו בהליכי נוהל תקינים ועל-כן אין לכם מאומה עלינו. וכי מה היה טיבם של כל ההליכים שננקטו, כל המשא ומתן עם הגורמים השונים וכל הסיכומים שסוכמו? האם רק שיחה בטלה של יושבי קרנות?".

(5) ושימו לב לדברים הבאים (נחלת ז'בוטינסקי, לעיל, 709) מפי השופט וינוגרד ז"ל -

"יותר מכובד היה והולם את המדינה ורשויותיה, לו היו המשיבים קמים על רגליהם ואומרים בפה מלא: אכן, הבטחנו לעותרים להסדיר את בעייתם בדרך מסוימת, ואף צעדנו לקראת הפתרון, שבשעתו היה נראה לנו ולהם כפתרון נאות, אלא שבמחשבה שנייה ובשיקול מחודש הגענו למסקנה, שאין להמשיך בדרך זו, ואנו מבקשים לחזור בנו מאותה דרך ולהציע פתרון אחר.

נקיטת עמדה אמיצה כזו הייתה מקנה תוקף מוסרי וציבורי ואף מחזקת את התוקף המשפטי לטענה השלישית, והיא - שהמינהל רשאי לחזור בו, בנסיבות מתאימות, מהבטחותיו הקודמות".

(6) כלום יש צורך לומר? - בא כוח המדינה, כולל מינהל מקרקעי ישראל, בפרשת נחלת ז'בוטינסקי היה עורך דין מ' מזוז.

ללמדך, שאין חדש תחת השמש, ומה שהיה הוא שיהיה.

כל עוד ההתיישבות הכפרית-חקלאית לא תִּמְקָד את מלוא מעייניה בהתנתקות מוחלטת - במסגרת חקיקה ראשית של הכנסת - מרשות מקרקעי ישראל, ימשיכו להדהד דבריו הנכוחים של המנוח א' וינוגרד ז"ל.

בברכה,

רון רוגין